

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
Kopia: ju.L5@regeringskansliet.se
Ju2025/01157

Yttrande över *Utkast till lagrådsremiss En särskild straffbestämmelse för psykiskt våld*

Tingsrättens inställning till förslagen

Eskilstuna tingsrätt har tidigare yttrat sig över promemorian *Straffansvar för psykiskt våld* (Ds 2022:18). Med hänvisning till legalitetsaspekter avstyrkte tingsrätten då förslaget om införande av brottstypen psykisk misshandel i 3 kap. 5 a § brottsbalken enligt den då föreslagna lydelsen.

Den nu föreslagna lydelsen av bestämmelsen om psykiskt våld i 4 kap. 7 b § brottsbalken har enligt tingsrätten också sådana brister att tingsrätten avstyrker förslaget samt förslaget om att ta upp brottet i andra brottskataloger. Tingsrätten har inte någon erinran mot lagförslagen i övrigt.

Tingsrätten vill framhålla följande synpunkter.

Förslaget om införande av en särskild straffbestämmelse som tar sikte på psykiskt våld

Allmänt

I utkastet anges att det finns en risk för att befintlig strafflagstiftning inte fångar upp det särskilt straffvärda som psykiskt våld ofta innebär. Tingsrätten gör inte någon annan bedömning. Det kan därför finnas skäl att överväga en kriminalisering av de ageranden som omnämns i utkastet. Brottet måste dock vara konstruerat så att det går att förutse vad som är straffbart. Det måste också vara möjligt att precisera det straffbara i en gärningsbeskrivning.

Förolämpningar

Psykiskt våld ska enligt utkastet kunna utövas genom förolämpningar. Uttrycket förolämpning är enligt tingsrätten inte tillräckligt klart för att användas som rekvirit på det sätt som föreslås. Det görs inte någon hänvisning till 5 kap. 3 § brottsbalken, vilket synes ligga i linje med att det nu föreslagna brottet ska utgöra ett separat straffbud. Det skiljer sig alltså från exempelvis fridskränkningssbrotten, där hänvisningar görs till andra straffstadganden där gärningar är kriminaliserade.

Den lydelse som föreslås i utkastet skiljer sig dock från bestämmelsen om förolämpning i 5 kap. 3 § brottsbalken. I bestämmelsen om förolämpning anges uttryckligen vissa ageranden som kan utgöra en förolämpning (riktar beskyllning, nedsättande uttalande eller förödmjukande beteende). Tingsrätten anser inte att brottsbeteckningen/rubriceringen förolämpning är tillräckligt tydligt för att användas som rekvisit.

Hot

I utkastet föreslås även hot vara en sådan kränkning som, tillsammans med andra kränkningar, kan utgöra psykiskt våld. Någon hänvisning till 4 kap. 5 § brottsbalken görs inte, vilket är förståeligt eftersom utkastet vill träffa det som inte kriminaliserats enligt den bestämmelsen (s. 31).

I författningskommentaren förklaras hot som uttalanden med hotfull innebörd och exemplifieras med hot om ett brott som är lindrigt eller hot att göra något mycket otrevligt, men inte nödvändigtvis brottsligt (s. 63). Det finns enligt tingsrätten ett stort utrymme för att göra olika bedömningar i frågan om vad som är mycket otrevligt. Ett straffstadgande som kriminaliserar att någon upprepat är mycket otrevlig borde inte godtas. Bestämmelsens ordalydelse och de förtydliganden som görs i författningskommentaren ger dock inte mycket mer ledning än så. I utkastet jämförs uttrycket med att begreppet "hotar" används i bestämmelsen om hets mot folkgrupp (s. 31 och 63). När begreppet hotar används i bestämmelsen om hets mot folkgrupp framstår det enligt tingsrätten som mer klart vad som avses när det läses med övriga rekvisit i den bestämmelsen. Tingsrätten anser inte att det nu föreslagna straffbudet ger samma klarhet.

Som utkastet redovisar kan bestämmelsen innebära en inskränkning i yttrandefriheten (s. 41). Det framstår därför som särskilt viktigt att det tydligt framgår vilka uttalanden som är straffbara.

Tvång och övervakning

Tingsrätten vill också peka på att rekvisiten tvång och övervakning inte är så pass tydliga som bör krävas av strafflagstiftning. Beträffande dessa begrepp innehåller dock författningskommentaren i utkastet vissa konkreta exempel på vad som avses, vilket är positivt.

Otillbörligt

För att hot, tvång eller övervakning ska omfattas av den föreslagna bestämmelsen måste det också ha varit otillbörligt.

I utkastet förklaras begreppet otillbörligt som att det ska "strida mot grundläggande värderingar och normer" (s. 64). Tingsrätten anser att detta är en för otydlig beskrivning. Författningskommentaren innehåller beskrivningar av vad som inte är otillbörligt (s. 64). Den innehåller däremot ingen förklaring av vad som är otillbörligt, vilket hade varit önskvärt.

Förslaget om brottsbeteckning, straffskalor och förhållandet till andra straffbestämmelser

Som utkastet redovisar finns andra straffstadganden som kriminaliserar upprepat agerande eller en serie av gärningar (s. 27). Det går dock inte att bortse från att det föreslagna brottet (psykiskt våld) har en ovanlig konstruktion. Det består i normalfallet av aktivt handlande, som utförs under längre tid men vid separata tillfällen. Det väcker bland annat frågor om när och hur brottet preskriberas.

I utkastet anges att gärningen begås så länge det psykiska våldet fortsätter och att preskription räknas från att brottet upphört, även om det fullbordats tidigare. Samtidigt anges att påföljd endast ska utdömas för gärningsmoment inom den tillämpliga preskriptionstiden (s. 46). Det vore önskvärt med en mer utförlig redogörelse för hur preskription av gärningen är avsedd att fungera i praktiken (jfr *Straffansvar för psykiskt våld* [Ds 2022:18] s. 332–336). Utkastet kan uppfattas som att varje kränkning ska ses som ett gärningsmoment och att åtal om psykiskt våld i praktiken kan medföra påföljd för kränkningar som skett inom tio år från att den misstänkte häktats eller fått del av åtal. Om det är vad som avses bör det tydligt redovisas.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Konstruktionen av brottet psykiskt våld aktualiserar även frågor om hur det ska tillämpas vid brottslighet som skett såväl före som efter ikraftträdandet. Som redovisas i utkastet föreskriver 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken att ingen får dömas för gärning för vilken inte var stadgat straff när den begicks. Det torde inte bli helt sällsynt att gärningar påbörjats före ikraftträdandet men avslutas därefter. Tingsrätten skulle se positivt på om det i förarbetena framgår mer utvecklade resonemang kring hur sådana fall bör hanteras.

Detta yttrande har beslutats av lagmannen Lars-Åke Johansson. I den slutliga handläggningen har även chefsrådmannen Kai Koskela deltagit. Tingsfiskalen Anton Svedberg har varit föredragande.

Lars-Åke Johansson

Anton Svedberg